

Az átszellemített matéria

MOLNÁR IMRE JUBILEUMI ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA A PESTI VIGADÓBAN

„Lehet, hogy a bőr választott engem?”
(Molnár Imre)

Már vártuk ezt a megnyitót, s azt a kiállítást, ahol Molnár Imre mutatja be tárgyait. Vártuk, mert az elmúlt években már többször megjelent munkáival más és más kiállításokon, rendezett kisebb-nagyobb önálló tárlatokat, s a közelmúltban egy kitűnő kiadvány is megjelent munkásságáról Horváth Hilda művészettörténész tollából, valamint rohamosan közeledett a 80. születésnapja, amely minden művész életében egy fontos magaslati pont, ahonnan van hová és van mire visszaneézni. Ezen a nagyszabású kiállításon csak és kizárólag a maga által tervezett és kivitelezett műveket látjuk, melyeknek, ha nem

is újdonsága, de meghatározó innovatív karaktere, hogy évtizedek óta milyen rugalmasan jár-kezel az alkalmazott és autonóm művészetek határterületein.

Különös, elegáns és ugyanakkor pontos, egzakt meghívót kaptunk kézhez a Vigadóba, amely Molnár Imre *bőrműves iparművész* jubileumi kiállítására hívta az érdeklődő látogatót. Igen. Molnár Imre köztudottan bőrműves iparművész. Mégis bátorkodunk (egy kissé szemtelenül) két kérdést azonnal feltenni: biztos, hogy *iparművész*? Biztos, hogy *bőrműves*? Az első kérdés azért jogos, mert művészetének fokozatos kibontakozása során

MOLNÁR Imre: Saru (részlet) | Imre MOLNÁR: Sandal (detail) | 2020, marhabőr, hüllőbőr, bőrtalp
Fotó: Benedek Zsolt

egyre inkább vált szigorúan *egyedi tárgyak*, pontosítok: *egyedi műtárgyak* készítőjévé, s a második kérdésre is a válasz természetesen az, hogy: összességében nyilvánvalóan *bőrműves*, hiszen tárgyai legfőbb karakterét a sokféle bőr (marha, borjú, sertés, kecske, juh, valamint hullók és más állatok bőre) adja, de a kezdetektől fogva meghatározóan fontos számára a csont, a szőr, a fa, a kő, a toll, a csiga, a fém, a papirusz, a pergamen alkalmazása is. Hivatkozott könyvében, tanulmányában Horváth Hilda tehát pontosan állapítja meg: „Született kézműves mester”.² Molnár Imre nyakékei esetében meghatározó a csont alkalmazása, de a szőr jelenlétére is megvannak a műtípusai. Hogy e három anyag mennyire élt együtt, és mennyire szerves tartozékai ennek a hosszú munkásságnak, arra immár egy – bizonyosan jogos minősítéssel – történelmi dokumentumból, írásból idézek. Az írás 1985-ben jelent meg, s írója rögtön egy több mint negyven évvel (!) ezelőtti történetet idéz fel. „A véletlen a

szó szoros értelemben a kezemre játszott. 1975-ben ugyanis oldaltáskát kaptam születésnapomra. A jól megtermett bőrtarisznyában nemcsak kézirataimnak lett kényelmes és biztonságos helyük, hanem én is sokat nyertem – a munka látványával. Szívként megemelkedő sarkaival és puhán omló íveivel kellemes élmény a szemnek. E marhabőröböl készült darabnak közepén fényes fekete bivalyszőr az egyetlen éke, hacsak nem számítom dísznek azt a csontocskát, ami a nem kívánatos kezek elől zárja el a fedő fülén átdugva a táskát. Készítőjéről hosszú ideig semmit sem tudtam. Eredete felől érdeklődnöm nem illett, az M. I. monogram pedig, amit rajta találtam, akárhogy keresgéltem is az iparművészek között, nem vezetett nyomra. Míg egy napon a 2-es villamoson a táskámmal szembejött egy másik, és annak a tulajdonosa éppúgy felfigyelt az én soha másnál nem látott darabomra, mint én az ő, enyémre olyannyira hasonlatos tarisznyájára. Az ismerkedés elől nem lehetett kitérni. Így oldódott meg a rejtély. Akivel a villamos összehozott, a táska készítője,

MOLNÁR Imre: Nyakék | Imre MOLNÁR: Necklace | 2020, csont, gyöngy, festett bőr, kauricsiga, bőrfonás, kézi varrás
Fotó: Benedek Zsolt

Molnár Imre volt, népi iparművész, a Fiatalok Népművészeti Stúdiójának egyik alapító tagja.”

Nos, ebben az írásban, amelyben tehát egy 1975-ös tarisznya-aldaltáska „élményét” eleveníti fel a szerző, lényeges látnunk, hogy a művész alkotásaiban milyen korai az anyagok komplex alkalmazása, a szerves tervezői, kivitelezői gondolkodás, s azt is érzékeljük, hogy Molnár Imre tevékenységében és munkásságában a kezdetektől fogva többféle matéria együtt és egyszerre, egymáshoz szervesülve van jelen munkáiban. Hogy ki írta mindezt? Vadas József művészettörténész, az 1985-ben megjelent *Nem mindennapi tárgyaink*³ című, akkor nagy vitát kiváltott kötetében, amely a remek *Magyarország felfedezése* sorozatban jelent meg. Vadas József szóhasználata Molnár Imre szakmai megjelölésére is korjellemzően hiteles, *népi iparművész*, ami azonnal utal is az indulásra, a szakmai beilleszkedés kezdeteire, a Fiatalok Népművészeti Stúdiójára. Azzal, hogy rögzítjük:

kézművesmester és népi iparművész, megadtuk indulása fontos eszmei paramétereit, gyökereit, amely tudások és tapasztalatok birtokában ezt követően elindult egy nagy ívű folyamat, melynek során a mester a bőrt (és a többi anyagot) átszellemítette, s e folyamat során vált igazi és valóságos alkotóművésszé.

Molnár Imre munkásságát ismerhetjük sok-sok környezetünkben élő (és nem csak funkcionáló!) tárgyaiból, a különböző kollektív kiállításokról, s fontosak voltak az utóbbi években rendezett egyéni tárlatai, melyeknek címei jelképesen is tanulságosak, sokatmondóak, és életműve fundamentumait jelzik: *Egy Isten teremtette lelkes élőlény burka volt egyszer* (Klebensberg Kultúrkúria, Budapest, 2009); jeles áttekintés munkásságából: *Az anyagtól a műalkotásig* (Magyar Népi Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014). Majd fontos kiállítást rendezett 2017-ben a kecskeméti E-galériában, *Bőr, szőr, csont* hangsúlyos címmel, ezt követte ismét a Klebensberg

MOLNÁR Imre: „Dia könyve” (Underground Kiadó). „Dia saruja”. „Dia tarsolya”

Imre MOLNÁR: ‘Dia’s book’ (Underground Publisher). ‘Dia’s Sandals’. ‘Dia’s Sabretache’ | 2010, könyv: „oasis” kecskebőr, kézi fűzés, aranyozás, maratott, aranyozott fémtábla; saru: „oasis” kecskebőr, aranyozás, bőrtalp; tarsoly: „oasis” kecskebőr, aranyozás, bőrbélés

Fotó: Benedek Zsolt

MOLNÁR Imre: Női alkalmi válltáska | Imre MOLNÁR: Woman's shoulder bag | 2016, marhabőr, kecskevelúr, tilápiabőr (halbőr)
Fotó: Benedek Zsolt

MOLNÁR Imre – MOLNÁR Éva: Női válltászkák a Bordó kollekcióból | Imre MOLNÁR – Éva MOLNÁR: Women's shoulder bags from the Wine-red collection
2001, marhabőr, juhbőr, sertésvelúr, fafelfüggesztők és -zárók
Fotó: Benedek Zsolt

Kultúrkúriában 2020-ban a *Van bőr a képe*men. S most a tömör egyszavas megjelölés: *Életmű*. Tudjuk és immár ez is közhely, hogy amit bőrből meg lehet valósítani, azt ő, a bőr szerelmese (kis frivol szójáték: minden jó bőr szerelmese...) megvalósította.

Most, a Pesti Vigadóban, jeles születésnapjához kapcsolódva, a kiállítóhely hagyományaihoz illően a kezdetektől (hetvenes évek), funkcionálisnak mondott tárgyaitól (tarisznnyák, saruk, lábbelik), az 1973-as bőr ülőpárnáktól az öltözékeik és öltözékkiegészítőin át, előttünk állt az életmű valóban minden fontos részlete. Öröm, hogy láthatjuk olyan bőrkompozícióit, amelyek felmutatják nekünk a látomásait is bőrből megvalósítani képes alkotót, s melyek alapján állíthatjuk: Molnár Imre nem „csak” iparművész, hiszen semmit nem készít sorozatban. Nem designer, mindenben és mindenkor az egyedi darabok híve, készítője, igaz: annyiban alkalmazott művész, hogy harmonikusan igazodik az egészhez – akár ő tervezi azt, akár ő igazodik a más által megálmodott egészhez. Lehet, hogy egy kissé „szentségtörés”, de nekem

MOLNÁR Imre: Lézer-vágott táskák, nyakékek
 Imre MOLNÁR: Leser-cut bag, necklaces
 2017, juhbor, lézer-vágás, kézi varrás, achátkő, bőrfonás, csont
 Fotó: Benedek Zsolt

MOLNÁR Imre: Kézitáska, saru, öv, karkötő kollekció (forgalmazta: Iparművészeti Vállalat)
 Imre MOLNÁR: Handbag, sandals, belt, bracelet collection (marketed by Iparművészeti Co.) | 1976, marhabőr, festés, kézi varrás
 Fotó: Benedek Zsolt

◀ **MOLNÁR Imre: Falikép kézzel írt hieroglifákkal. Oklevéltartó tok. Fáraók aranya (Gold der Pharaonen) című könyv** | Imre MOLNÁR: Wall-picture with handwritten hieroglyphs. Diploma case. The book 'Pharaohs' Gold' 2012, falikép: egyiptomi papirusz, fa, maratott, aranyozott fémtábla; oklevéltartó: egyiptomi papirusz borítás, selyembélés; könyv: egyiptomi papirusz, kecskebőr
Fotó: Benedek Zsolt

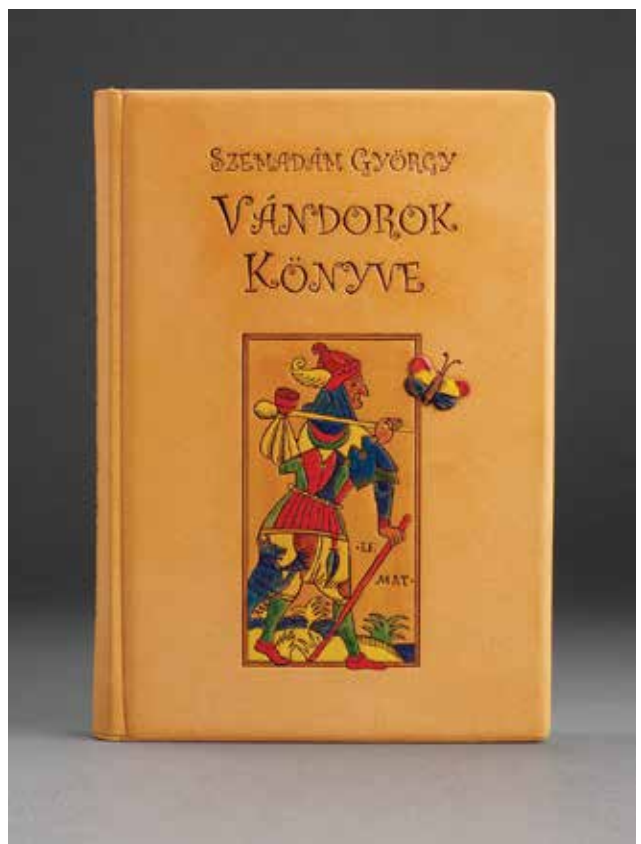
MOLNÁR Imre: Csontnyakék tamgával
Imre MOLNÁR: Bone necklace with tamga | 2000, csont, bőr, karcolt
Fotó: Benedek Zsolt

MOLNÁR Imre: Attribútumok, falikép | Imre MOLNÁR: Attributes, mural 2002, marhabőr, pergamen, kecskeszőr, csont, toll, fa, egyéni technika
Fotó: Benedek Zsolt

MOLNÁR Imre: Könyvkötés Lőrincz Zoltán Szent Márton, Savaria szülőtte című könyvéhez (B. K. L. – Pannon Lapok Társasága Kiadó, 2000).
Könyvterv: SELLYEI Tamás Ottó | Imre MOLNÁR: Cover for Zoltán Lőrincz's book 'Saint Martin, native of Savaria' (B. K. L. – Pannon Lapok Társasága Publisher, 2000). Book design: Tamás Ottó SELLYEI
2013, kecskebőr kötés, bőrdomborítás, bőrintarzia, aranyozás, könyvtok
Fotó: Benedek Zsolt

MOLNÁR Imre és Fia: Könyvkötés Szemadám György Vándorok könyvéhez (Széphalom Könyvműhely). Készült három példányban
Imre MOLNÁR and Son: Cover for György Szemadám's 'Wanderers' Book' (Publishing House Széphalom). Made in three copies
2009, kecskebőr kötés, vaknyomás, festés
Fotó: Benedek Zsolt

mindig képzőművészet vagy *képzőművészet is*, amit csinál, hiszen még a látszólag legfunkcionálisabb tárgyában is (táskák, sapkák, nyakékek) mindig van valami *funkción túli* is, valami *spirituális* is, valami, ami a művészetet, a matériát és a formát meghaladó tartomány. Az anyagnak a bonyolult processzuson át történő átszellemítése. Erre talán legmeglepőbb példák a könyvkötészeti remekei, kivételes szakmai igényességet mutató oklevelei, melyekben a borjúpergamen finom alkalmazása mellett feltűnik kézírásának egyedisége, kitűnő historizáló képessége is, ám ezek túl azon, hogy a leghagyományosabb alkalmazott művészi munkák, az ő kezében és kezével többek annál.

Az átszellemítést és az autonóm művészi megvalósítást talán a kiállítóterem fő falára rendezett sorozatai jelzik legszuggesztívebben (*Álomfogó, Kőkorszak, Attribútumok*). Ezek egyedi képi karakterrel, keretbe foglalt síkplasztikaként, a maguk mives összetettségeikkel, utalásaikkal argumentálják a művész és művei kiemelkedését a hétköznapiból az ünnepibe, a kézművességből a magasművészetbe. E munkákhoz hasonlóan pompás képzőművészeti látvány és plasztikai együttes aranyban úszó barokk sorozata, vagy Mozart személyiségéhez kapcsolódó objektumok. Molnár Imre a bőr elhivatottja. Mindig több is tehát, mint alkalmazott (alkalmazkodó!) művész, s ennek egyik tartalmi attribútuma finoman és elegánsan értelmezett *folklor-gyökerezettség, ősi kultúrák* motívumvilágának inspiráló ereje. Sosem hangsúlyoz valamit túl, nem „magamutogató”, hanem szervesít. E tervezői terület jelesei, Szilvitzy Margit, Harsay Ilona már a hetvenes években dicsőre zsűrizték, minősítették munkáinak minőségét. A szakma korán felismerte Molnár Imre kitűnő mesteremberi tudáson túli képességeit. A saját műhelyében készült tárgyain túl persze kitűnően tudott a megkívánt feladatokhoz is alkalmazkodni. A nyolcvanas években több divatbemutaton már együtt dolgozott a magyar ruhatervezés kiválóságaival. E területen a nagy „áttörés” éve azonban 1995, amikor Mészáros Éva vezetésével létrejön a *Modern Etnikum*, majd a *Modern Etnika*, végül a *Tradíció* iparművészcsoporthoz. Itt Molnár Imre együtt dolgozott az azóta is „élő legendákkal”, s minden tervezővel megtalálta a hangot, pontosabban képes volt a ráhangolódásra. Mára ez a tevékenység a munkásságában is önállósult. Feltűnőek az általa tervezett igényes tunikák, s a különböző öltözékekhez tervezett kiegészítők: kiegészítők, válltáskák, övek, fejfedők, nyakékek. Bőr felsőruházati darabjai, a maguk lézervágott igényes megoldásaival, a bőr gyökereire történő utalásaikkal rendkívül anyagszerűek. Ugyanakkor kiemelten fontosak alkalmazott színei: egyrészt a hagyományos bőrnyalaton (ezek gazdagsága), másrészt a *fekete-fehér-szürke* rendkívül esztétikus alkalmazása, szintetizálása.

Molnár Imre nagyszabású, feszesre kivitelezett, de mégsem zsúfolt kiállításán, amely áttekinti egész munkásságát, újra bizonyítja önálló tervezői és egyben kivitelezői entitását, összegzi képességét, készségét, tudását és kreativitását.

MOLNÁR Imre: Férfiváltáska | Imre MOLNÁR: Man's shoulder bag 2016, marhabőr, ébenfa, kézi varrás
Fotó: Benedek Zsolt

Jankovics Marcell, 2008-ban, ezt írta a művészről: „Molnár Imre mindent tud a bőrről. Ezek után meg kell tanulnia sokáig élni, mert igen sok tennivaló vár még rá.”¹ E sorok keletkezése óta lassan eltelt másfél évtized, és Jankovics Marcell, Molnár Imre munkásságának kitűnő ismerője – nagy hiány – nincs már közöttünk, de valóban igaz, hogy Molnár Imrének meg kell tanulnia sokáig élni, mert – én most így fogalmazok – nagy szükség van rá. Bizonyosak vagyunk abban, hogy ő választotta a bőrt, de abban is, hogy valami különös elrendelés által a bőr is választotta őt.

FELEDY Balázs
művészeti író

(Molnár Imre 80! Molnár Imre bőrműves iparművész jubileumi kiállítása. Pesti Vigadó, 2022. szeptember 6. – november 13.)

1. Idézi Horváth Hilda. In uő: *Molnár Imre bőrműves iparművész*. MMA Kiadó, Budapest, 2022, 20.

2. Uo. 7.

3. Vadas József: *Nem mindennapi tárgyaink*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1985, 416.

4. Jankovics Marcell: Az anyag a tartalom hordozója. *Magyar Iparművészet*, 2008/4, 51.